

Zgodovina Badjurovih nagrad

Milan Ljubič

Predzgodovina Badjurovih nagrad sega v 60. leta preteklega stoletja, ko je Dragan Janković organiziral prvi Mednarodni festival športnega in turističnega filma v Kranju. K sodelovanju je povabil Metoda in Milko Badjura ter njun znani etnografski/športni film *Bloški smučarji* (1932), ki je bil na tem festivalu nagrajen z nagrado CIDALC (Mednarodno združenje za širjenje umetnosti in kulture potom filma). Zakonca Badjura sta bila v Kranju redna gosta festivala, na katerem so se srečevali veterani dokumentarnega, zlasti športnega in turističnega filma vse Evrope.

Metodu Badjuri (* 1896, Litija, † 1971, Ljubljana) v spomin je Dragan Janković (* 1918, Požarevac, Srbija, † 1981, Ljubljana, Slovenija, pokopan v Vrtojbi) na kranjskem festivalu športnih in turističnih filmov ustanovil Badjurovo nagrado za najboljše filme festivala. Ko smo v Društvu slovenskih filmskih delavcev konec leta 1973 skupaj s prizadevnimi Celjani, med katerimi je potrebno izpostaviti Jožeta Volfanda, takratnega urednika Novega tednika in Radia Celje, s celotnim osebjem uredništva in Kino podjetjem Celje z direktorjem Horvatom snovali Teden domačega filma, je Janković prišel pred upravni odbor DSFD z

idejo, da se domače filmske nagrade v Celju imenujejo po pionirju slovenskega filma Metodu Badjuri. No, filmskih pionirjev je bilo več, od ljubiteljskega snemalca dr. Karola Grossmanna preko ustvarjalcev filmov *V kraljestvu Zlatoroga* (1931, Janko Ravnik) in *Triglavske strmine* (1932, Ferdo Delak) do Božidarja Jakca, Rudija Omote, Milana Khama in drugih. A Badjura se je vcepil v spomin morda prav z *Bloškimi smučarji*, poleg tega pa je bil med pionirji povojnega filma, član stanovskega društva in smo mu pripisovali pomembnost, ki jo je bil morda po smrti bolj deležen kot za čas življenja.

Avtor in motor te nagrade je bil Dragan Janković. Nagrade so bile plakete in diplome, na katerih je bil vtisnjen lik Metoda Badjura ter opis zasluga za nagrado. Kovinska priznanja so bila izdelana v Trstu, saj so imeli tamkajšnji graverji sodobnejšo tehnologijo in so Badjurov lik skenirali ter prenesli na kovinsko podlago. Kasneje so drage, iz Trsta uvožene gravirane nagrade zamenjale cenejše izvedbe z Badjurovim likom, odtisnjanim na papir. Preko Badjurovega lika je bila odtisnjena obrazložitev nagrade. Priznanje iz leta 1975, ki sem ga dobil za prvenec kot mladi režiser filma *Čudoviti prah*, je bilo v celoti papirnato.

Dragan Janković je iz spoštovanja do Metoda Badjura uvedel neke vrste pravilo, da je bila Milka Badjura častna članica vsakoletne žirije za Badjurove nagrade, ki jih je tudi podelila. Po Jankovičevi nenadni smrti leta 1981 je pravzaprav izginil moralni skrbnik te nagrade, katere tradicijo je prevzelo DSFD. V času predsedovanja Jožeta Pogačnika so v pripravah na Teden domačega filma spregledali Milko Badjura, ki tako ni bila več častna članica žirije; priprave so potekale mimo nje in brez njene navzočnosti. Ko je postavila vprašanje, kakšne so njene obveznosti upoštevajoč prakso preteklih let, se je začelo nerodno mencanje. Predsednik DSFD Jože Pogačnik se je odpravil k njej na obisk z velikim šopkom cvetja ter z opravičilom, ki ga je gospa visoko v letih vljudno sprejela, a očitno ta gentleman-ska poteza ni odpravila grenkega priokusa, ki ga je zapustila tiha izločitev iz žirije in iz festivalskega protokola. Nikoli več je ni bilo v Celje, ker pa je z delom pri filmu že prenehala, ni več prihajala na Vibo niti na kavo. Do smrti je živela v krogu svojcev ter z ljubeznijo do edinega vnuka.

V Celju so poleg Badjurovih nagrad podeljevali še nagrado občinstva – celjskega viteza – nagrado revije Stop za najboljšo igralko in najboljšega igralca, nagrado filmskih kritikov in morda še katero. Konec Tedna domačega filma je sovpadel z razpadom Jugoslavije, a bolj kot to je Celjane prizadela velika poplava, ki je povzročila tako gmotno škodo, da občina ni več zmogla istočasno skrbeti za odpravo posledic poplave in za financiranje prireditev.

Prizadevni predsednik DSFD Marcel Buh, ki je društvu predsedoval ravno v času razpada bivše države, se je aktivno vključil v nova dogajanja. Člani društva smo se iz delavcev prelevili v ustvarjalce, napisan je bil novi statut in Buh je pripravljali Zakon o kinematografiji, iz katerega žal ni bilo nič, sledil je poskus Zakona o filmski proizvodnji, da bi se zadeva končala pri Zakonu o Filmskem skladu, edinem zakonskem aktu, ki smo ga imeli doslej na področju kinematografije. Buhovala zagnanost je pregledno prireditev slovenskega filma pripeljala v portoroški Avditorij in zaradi skromnih financ se je prireditev prelevila v Slovenski filmski maraton: prikazati čim več filmov v čim krajšem času. Tradicija Badjurovih nagrad se je nadaljevala do leta 1997. Tedaj je predsednik Nadzornega sveta Filmskega sklada Toni Tršar predlagal, da naj bi bila Badjurova nagrada samo ena – za življenjsko delo – ostale nagrade za najboljše dosežke pa naj bodo vesne – po istoimenskem filmu Františka Čapa iz leta 1953.

Ugledni cineasti prejemajo Badjurovo nagrado za življenjsko delo že šestnajsto leto. Badjurova nagrada je sramežljivo prišla celo v Zakon o Filmskem skladu, resda v oklepaju (v 7. členu), a tam je. Iz društvene je prerasla v ugledno državno nagrado, ki je po 107. členu Zakona o dohodnini neobdavčena, kar velja za vse državne nagrade.

Zadnje čase je zaznati očitke, da je Filmski sklad »ukradel« Badjurovo nagrado DSFU, kar pa ne drži. Člani društva na čelu

z Marcelom Buhom smo oblikovali, dopolnjevali in soustvarjali Zakon o Filmskem skladu RS, v katerem je zapisano, da Filmski sklad omogoča izvedbo letnega pregleda slovenske filmske ustvarjalnosti. Festival slovenskega filma, na katerem se podeljujejo nagrade, je zrasel iz nekdanjih društvenih prireditev – filmskih maratonov – in s festivalom so rasle tudi Badjurove nagrade.

Festival je torej iz društvene akcije prerasel v uradno ustanovo, Badjurova nagrada za življenjsko delo je uzakonjena, ta zakon pa je med drugim tudi delo filmskih ustvarjalcev. Torej smo sami prenesli nagrado na višjo raven, na Filmski sklad. Opozoriti pa bi kazalo tako DSFU kot zakonodajalca, ki je Zakon o Filmskem skladu sprejel, da ne eden ne drugi nista pridobila nobenega soglasja Badjurovih dedičev o poimenovanju nagrade. Kazalo bi enkrat za vselej urediti tudi to vprašanje in odpraviti vse dvome, ki se pojavljajo.

(Zapisal Milan Ljubić, dobitnik Badjurovega priznanja 1975 in Badjurove nagrade za življenjsko delo 2008.)

METOD BADJURA

MILKA BADJURA

Dosedanji prejemniki Badjurovih nagrad

1995 Ivan Marinček in Dušan Povh
 1996 Jože Babič
 1997 Berta Meglič
 1998 Rudi Omota
 1999 Boštjan Hladnik
 2000 Jane Kavčič
 2001 Matjaž Klopčič
 2002 Jože Gale
 2003 Rudi Vaupotič
 2004 Vojko Duletič
 2005 Jože Pogačnik
 2006 Peter Zobec
 2007 Mirjana Borčič
 2008 Milan Ljubić
 2009 Mako Sajko
 2010 Filip Robar Dorin